

Stockholms kommun

Rektorn vid Blackebergsskolan

Beslut för grundskola och fritidshem

efter tillsyn i Blackebergsskolan
i Stockholms kommun

Tillsyn i Blackebergsskolan

Skolinspektionen genomför tillsyn i Stockholms kommun under hösten 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Blackebergsskolan besöktes av Skolinspektionen den 12 september 2013 och den 13 september 2013.

Fakta om skolan

Blackebergsskolan är en kommunal skola belägen i stadsdelen Bromma i Stockholms kommun. Verksamheten omfattar förskoleklass, grundskola årskurserna 1-6, fyra fritidshemsavdelningar samt en öppen fritidsverksamhet för elever i årskurserna 4-6. Från och med höstterminen 2013 utvidgades verksamheten till att även omfatta elever i årskurs 6. Vid tillfället för tillsynen har skolan 307 elever. Skolan leds av en rektor som till sin hjälp har en biträdande rektor. Biträdande rektorn är arbetslagsledare för årskurserna 1-3, ansvarig för inskrivningssamtal, medarbetarsamtal avseende årskurserna 1-3 och fritidshem, skolans arbete mot kränkande behandling, kompetensutveckling samt rekrytering. Biträdande rektorn är även ansvarig för ekonomiska frågor tillsammans med skolans administrativa chef. Den pedagogiska verksamheten på skolan är organiserad i sex arbetslag: förskoleklass, årskurserna 1-3, årskurserna 4-6 och praktiskt-estetiska ämnen, Studion (som ger stöd antingen inom klassens ram eller i olika mindre och tillfälliga grupper), fritidshem samt service. I skolledningen representeras varje arbetslag av en arbetslagsledare. Skolan har en motagningsgrupp för nyanlända elever.

Helhetsbedömning

Vid tillsynen framkommer att skolan behöver vidareutveckla sitt kvalitetsarbete för att på ett systematiskt sätt följa upp elevernas kunskapsutveckling på olika nivåer, utarbeta tydliga metoder för ökad måluppfyllelse och säkerställa personalens deltagande i den pågående utvecklingsprocessen. Tillsynen på Blackebergsskolan visar att alla elever inte ges förutsättningar att nå kunskapskraven i alla ämnen. Detta framgår särskilt av nationell statistik gällande matematik och svenska i årskurs 3 trots att resultaten enligt skolans egen sammanställning visar att dessa förbättrats mellan år 2012 och 2013. Av skolans senaste kvalitetsredovisning (2012) framgår att skolan avser att fokusera på att förbättra elevernas resultat. Bland annat ska skolan satsa på läsning och övrig språkutveckling genom samarbete med Språkforskningsinstitutet inom Stock-

holms kommun. Skolan bedriver även ett matematikprojekt inom vilket analyser och arbetssätt diskuteras och utvecklas. Sedan 2011 har det skett flera byten av skolledning på Blackebergsskolan. Nuvarande rektor tillträdde hösten 2012. Den nya skolledningen har startat en omorganisering av skolan i syfte att höja elevernas måluppfyllelse. Omorganiseringen har bland annat inneburit en ökad lärartäthet och införandet av ett trelärarsystem för varje årskurs. Från och med höstterminen 2013 ska tre lärare och en specialpedagog finnas i varje årskurs. Ett led i skolans arbete med att öka elevernas måluppfyllelse är att öka samverkan mellan skolans pedagoger och införa en mer ämnesövergripande undervisning. Skolinspektionens tillsyn av Blackebergsskolan visar dock att det behöver utvecklas former för samordning av undervisningen i olika ämnesområden och för samverkan mellan den pedagogiska personalen. Vidare behöver eleverna som lätt når kunskapskraven ges ledning och stimulans för att de ska nå längre i sin kunskapsutveckling. Skolan behöver även se över sitt arbete att ge eleverna möjlighet till inflyttande över undervisningen.

Av utredningen framgår att skolan måste utveckla sitt arbete med att förebygga och förhindra kränkande behandling. Skolan bedöms bedriva ett aktivt arbete inom detta område som dock i några avseenden behöver ses över. Det är viktigt att skolan utarbetar ordningsregler under medverkan av eleverna samt ser till att det bland skolans personal råder ett gemensamt förhållningssätt kring uppföljningen av reglerna. Mot bakgrund att det finns elever på skolan som känner sig kränkta samt har dålig självbild och låg tilltro till skolan som helhet behöver skolan även förstärka sitt förebyggande och hälsofrämjande arbete.

Ett annat viktigt utvecklingsområde på skolan är arbetet med särskilt stöd. Skolinspektionen vill betona vikten av att skolan säkerställer att en individuell bedömning görs av elevernas olika behov, att beslut om åtgärdsprogram fattas för de elever som har behov av det, att samråd sker med skolans elevhälsa samt att det av åtgärdsprogrammet framgår vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Avslutningsvis konstaterar Skolinspektionen att skolan måste skapa sig tydliga rutiner för att identifiera de elever som har behov av att läsa svenska som andraspråk och att rektorn fattar beslut om undervisning i detta ämne. Det är även viktigt att de elever som får undervisning i svenska som andraspråk bedöms utifrån kunskapskraven i ämnet.

Det är även viktigt att fritidshemmets personal medverkar i arbetet med att motverka kränkande behandling samt involveras i skolans systematiska kvalitetsarbete. I övrigt bedömer Skolinspektionen att verksamheten i fritidshemmet stimulerar elevernas utveckling och lärande.

Mot bakgrund av detta fattar Skolinspektionen följande beslut.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger enligt 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Stockholms kommun att vidta nedanstående åtgärd/åtgärder för att avhjälpa påtalade brist/brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 13 januari 2014 redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande.

- Se till att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.
- Se till att den pedagogiska personalen samverkar med varandra i arbetet med att nå utbildningsmålen och för att ge överblick och sammanhang.
- Se till att elever som lätt når kunskapskraven som minst ska uppnås i skolan får ledning och stimulans för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Motivering

Samordning av undervisningen i olika ämnesområden och samverkan mellan den pedagogiska personalen.

I läroplanen anges att lärarna ska samverka med andra lärare för att nå utbildningsmålen och att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen samordnas i olika ämnesområden så att eleverna får större möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet. Av läroplanen framgår vidare att rektorn har ansvar för att utveckla samarbetsformer mellan förskoleklass, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande. Skolinspektionens tillsyn visar att det saknas utvecklade former för ämnesöverskridande arbeten i skolan och för samverkan mellan lärare. Enligt de intervjuade lärarna har skolledningen en intention att öka samarbetet mellan pedagogerna på skolan men att tillfällen för möten och planering som kan skapa sådant samarbete saknas. Lärare på Blackebergsskolan uttrycker vidare att den nya organisationen (trelärarsystem) på skolan utgör ett led till att öka det kollegiala samarbetet, men att det i dagsläget saknas konkreta insatser för att nå det målet. Eleverna kan inte ge mer exempel på samarbetet mellan olika ämnen eller årskurser än så kallade "tillsammansgrupper", där eleverna från olika årskurser blandas för att diskutera värdegrundsfrågor.

Personal från förskoleklassen ger i intervju uttryck för en känsla av isolering och avsaknad av samverkan med den övriga verksamheten på skolan. Exempelvis uppger de att de har överlämningssamtal med personal från grundskolan, men att de i övrigt inte bedriver något vidare arbete med barnen för att understödja deras övergång från förskoleklass till årskurs 1.

Skolans ledning ger exempel på insatser som är avsedda för att underlätta samarbete och samordning, såsom ett gemensamt arbetsrum i skolans lokaler för olika arbetslag eller trelärarsystemet. Skolledningen tillstår dock att ämnessamordning och samverkan behöver utvecklas och systematiseras.

Ledning och stimulans till elever som lätt når kunskapskraven

Enligt skollagen ska elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 285) anges att även elever som lätt når kunskapskraven har rätt att få en individanpassad undervisning och uppmuntran att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Lärare på Blackebergsskolan uppger vid samtal med Skolinspektionen att de ger mest utrymme åt de elever som behöver stöd för att nå kunskapskraven. Beträffande de elever som kommit längre i utvecklingen uppger lärarna att eleverna kan få svårare uppgifter men att det är svårt hitta former och arbetsmetoder för att ge dessa elever ledning och stimulans. Lärarna menar att man måste prioritera och oftast hinner man inte med de elever som behöver extra stimulans utan istället får de uppgifter som de förväntas klara av på egen hand.

Denna bild bekräftas av representanter för elevhälsan, vilka uppger att lärarna är medvetna om vikten av att ge stimulans till de elever som lätt når kunskapskraven men att fokus i undervisningen ligger på att eleverna ska bli godkända. Lärarna uppger som exempel att elever under så kallade IUP-lektioner, där eleverna jobbar mot vissa utvalda mål, kan ges större utmaningar. I intervjuer med elever framkommer att de kan få extrauppgifter som dock inte alltid upplevs som svårare.

Sammanfattningsvis visar tillsynen att det finns brister inom området undervisning och lärande. Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

1 kap. 11 § och 4 kap. 5 § skollagen, Lgr 11, 2.2 Övergripande mål och riktlinjer, Kunskaper, riktlinjer, Lgr 11, 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

Grundläggande värden och inflytande

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Grundläggande värden och inflytande.

- Se till att eleverna har ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

Motivering

Enligt skollagen ska eleverna ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad.

Av läroplanen framgår att lärarna har ett utpekat ansvar för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 674) anges att kravet på att eleverna ska stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen innebär att det inte är tillräckligt att eleverna ges möjlighet att ta del i detta arbete utan det krävs ett mer aktivt arbete från skolans sida.

Av tillsynen framgår att eleverna på skolan har möjlighet att utöva visst inflytande på skolans verksamhet genom klass- och elevråd, matråd och biblioteksråd. Samtidigt visar tillsynen att eleverna har en begränsad möjlighet att påverka arbetssätt och arbetsformer i undervisningen. De exempel på inflytande som ges under intervjuer med elever handlar enbart om valet av arbetssätt. Lärare uppger i intervju att eleverna är med och utformar sina individuella utvecklingsplaner (IUP) och att de även under så kallade IUP-lektioner, som hålls varje vecka, ges möjlighet att själva välja med vilka mål de vill arbeta. Vidare uttrycker lärarna att det förekommer att eleverna kan välja mellan olika redovisningsformer men att elevernas inflytande över undervisningens innehåll och deras medverkan i planeringen av undervisningen nästan är obefintlig.

I Skolinspektionens skolenkät för pedagogisk personal på Blackebergsskolan hösten 2012 fick elevinflytande ett indexvärde på 5,4 av 10. Lägst medelvärde (4,6) inom området elevinflytande fick indikatorn huruvida eleverna är med och planerar hur undervisningen ska genomföras. I den enkät som riktade sig till elever i årskurs 5 angav 23 procent av eleverna att de anser att det stämmer ganska dåligt att de på lektionerna är med och bestämmer på vilket sätt de ska arbeta med olika skoluppgifter. Enligt skolans ledning utgör elevinflytande ett stort utvecklingsområde på skolan.

Utredningen visar sammanfattningsvis att eleverna på Blackebergsskolan inte har ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens inne-

håll. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristen.

Författning

1 kap. 10 § och 4 kap. 9 § skollagen, Lgr 11 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter, 2.3 Övergripande mål och riktlinjer, Elevernas ansvar och inflytande

Trygghet, studiero och en god miljö

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet, studiero och en god miljö.

- Se till att ordningsregler utarbetas under medverkan av eleverna och följs upp vid skolan och fritidshemmet.
- Se till att beslut om disciplinära åtgärder fattas och dokumenteras i enlighet med författningarnas krav.
- Se till att det vid skolan och fritidshemmet genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling.

Motivering

Ordningsregler och disciplinära åtgärder

Enligt skollagen ska ordningsregler finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. Det är rektorn som ska besluta om ordningsregler. I skollagen anges vidare att rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Enligt skollagen får det beslutas om utvisning, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål. En sådan åtgärd ska dokumenteras skriftligt av den som genomför åtgärden.

Blackebergsskolan har utarbetat ordningsregler som gäller för hela skolverksamheten. Utöver dessa har varje klass sina egna klassregler, vilka årligen utarbetas tillsammans med klassens elever. Av samtal med skolledning och pedagoger på skolan framgår att skolans gemensamma ordningsregler auktoriseras varje läsår men att de togs fram för några år sedan. Enligt skolledningen och lärare har de varken anpassats på nytt utifrån den rådande situationen på skolan eller utarbetats i samverkan med eleverna.

I intervjuer med både elever och lärare framkommer att det inte råder en tydlig samsyn kring vilka ordningsregler som gäller på skolan utan att det främst är

klassens egna regler som är aktuella och som de enskilda klasserna arbetar utifrån. En av skolans ordningsregler anger att eleverna inte ska ha mobiltelefoner påslagna under lektionstid och av intervjuer med skolledning, lärare samt elever framgår att mobilerna ska samlas in på morgonen och lämnas tillbaka efter skoldagens slut. Samtidigt uppger lärare i intervjun att mobiltelefoner under vissa lektioner kan ses som en tillgång varför eleverna tillåts använda dessa. Även de konsekvenser som följer om en elev inte respekterar de ordningsregler som finns skiljer sig åt mellan klasser och lärare. Lärarna ger uttryck i intervjuer för att skolan behöver göra mer för att skapa samsyn kring ordningsreglerna och uppföljningen av dem.

Vidare framgår av samtal med elever och lärare att kvarsittning tillämpas som disciplinär åtgärd i några klasser och att det inte dokumenteras av lärarna när de genomförs. Enligt lärarna och skolledningen saknas rutiner för att dokumentera disciplinära åtgärder. Kvarsittning är en åtgärd som inte omnämns i skolans dokument gällande ordningsregler och skolledningen uppger sig inte vara medveten om att sådana åtgärder vidtas.

Arbetet med att förebygga och förhindra kränkande behandling

I skollagen anges att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Utredningen visar att skolans arbete med att förebygga och förhindra kränkande behandling måste utvecklas. Trots att det i intervjuer med elever, lärare, personalen från fritidshemmet samt skolledningen framgår att skolan upplevs som en trygg plats framkommer det i samma intervjuer att många elever på skolan inte mår bra, att de känner sig utsatta och kränkta. Lärare uppger att det ofta förekommer hårda och otrevliga ord mellan eleverna, att många konflikter som startar under fritiden tas med till skolan och ger upphov till konflikter under skoltid. Eleverna ger exempel på situationer där det förekommer verbala förolämpningar bland eleverna som är kopplade till etnicitet. Det finns elever som känner sig osäkra eftersom de inte kan det svenska språket tillräckligt väl, vilket kan ge upphov till att andra elever skrattar åt dem. Konflikter mellan tjejer och killar är också vanligt förekommande. Vidare ger flera elever uttryck för att ha en dålig självbild, både gällande sig själva och gällande skolan som helhet. Även lärarna uppger att eleverna har låga förväntningar på sig själva, att de saknar en grundtrygghet, och att detta uttrycker sig i hur de pratar om sig själva och om andra skolor.

Såväl skolledningen, representanter för elevhälsan som lärare beskriver att skolan har ett tydligt och strukturerat arbete för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever och att värdegrundsfrågor diskuteras såväl vid terminsstarten som dagligen. Elevhälsans representanter uppger samtidigt att kurator skulle kunna fylla en viktig funktion i det förbyggande och hälsofräm-

jande arbetet. I dagsläget kan kuratorstjänsten köpas in vid behov men i praktiken används inte funktionen i det förbyggande arbetet. Att det ofta uppstår olika konfliktsituationer på skolan bekräftas av skolledningen, som även tillstår att kuratorn förmodligen skulle fylla en viktig funktion.

Trots det arbete som bedrivs på skolan i syfte att motverka kränkande behandling av elever bedömer Skolinspektionen att det är angeläget att skolan förstärker sitt arbete inom detta område.

Sammanfattningsvis visar tillsynen att det finns brister i skolans arbete inom området trygghet och studiero. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

5 kap. 3, 5 och 24 §§ skollagen och 6 kap. 6-7 §§ skollagen, Lgr 11 1 skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande, Lgr 11 2.1 Övergripande mål och riktlinjer, Normer och värden

Särskilt stöd

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Se till att eleverna får det särskilda stöd i skolan och fritidshemmet som utredningen har visat att de behöver.
- Se till att det vid utredningen sker samråd med elevhälsan.
- Se till att rektorn fattar beslut om placering i särskild undervisningsgrupp.
- Se till att åtgärdsprogram upprättas för de elever som får studiehandledning på modersmålet.
- Rektor ser till att beslut fattas om åtgärdsprogram och att åtgärdsprogrammen anger vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Motivering

Särskilt stöd och samråd med elevhälsan

I skollagen anges att om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn.

Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd.

I intervjuerna med både representanter för elevhälsan och lärare beskriver de organisationen och rutinerna kring arbetet med särskilt stöd som bristande. Arbetsgången innebär att den lärare som misstänker att en elev inte kommer att nå kunskapskraven genom delegation från rektorn ansvarar för den pedagogiska kartläggningen och skrivandet av åtgärdsprogram. Enligt rektorn har samtliga lärare som getts befogenhet att skriva åtgärdsprogram den kompetens som krävs för detta. Rektorn uppger sig ta del av samtliga åtgärdsprogram. I intervjuerna med lärare, elevhälsans personal och skolledningen framkommer att samråd med elevhälsan endast sker i de fall en lärare konstaterar att de insatser som beskrivs i åtgärdsprogrammet, och också genomförts, inte är tillräckliga för eleven. Vid Skolinspektionens intervju med lärare uppges att ett flertal pedagogiska utredningar för en elev kan genomföras av en lärare innan elevhälsan uppmärksammas på elevens situation. Lärarna efterfrågar mer handledning och stöd från specialpedagoger i ett tidigare skede.

Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp

I skollagen anges att om det finns särskilda skäl får ett beslut om åtgärdsprogram innebära att särskilt stöd ska ges i särskild undervisningsgrupp. Beslut om särskilt stöd i en särskild undervisningsgrupp får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. När det gäller till Sverige nyligen anlända elever anges i Skolverkets allmänna råd för utbildning av nyanlända elever (SKOLFS 2009:15) att det är viktigt att skolan organiserar undervisningen utifrån varje nyanländ elevs behov och förutsättningar. Vidare framgår att samma bestämmelser med några få undantag gäller för nyanlända elever som för övriga elever.

Blackebergsskolan har en grupp för till Sverige nyanlända elever som kallas för mottagningsgrupp. Dessa elever är utifrån sin ålder placerade i skolans ordinarie klasser, men börjar sin tid på skolan i mottagningsgruppen där de har merparten eller stora delar av undervisningen. Utifrån sina förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen får de sedan successivt övergå till sin ordinarie klass. Vid tiden för tillsynen deltog tolv elever i mottagningsgruppens verksamhet varav sju elever hade all sin undervisning där då dessa var nyligen anlända till Sverige. Enligt lärarna är målsättningen att elevers tid i mottagningsgruppen begränsas till en månad – det är dock väldigt individuellt hur länge eleverna deltar i gruppens verksamhet. Under sina verksamhetsbesök träffade Skolinspektionen elever vars undervisningstid i mottagningsgruppen uppgick

till flera månader. Skolinspektionen vill poängtera vikten av att i de fall där elever, efter den inledande kartläggningsfasen, fortfarande har stor del av undervisningen i mottagningsgruppen ska beslut om åtgärdsprogram och särskild undervisningsgrupp fattas. Rektorn har inte fattat beslut om placering i särskild undervisningsgrupp för någon elev.

Åtgärdsprogram

Enligt skollagen ska ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Enligt skolförordningen ska en elev få studiehundledning på sitt modersmål, om eleven behöver det.

Skolinspektionen har tagit del av några åtgärdsprogram som upprättats på Blackebergsskolan. I dessa beskrivs behov på organisations-, grupp- och individnivå. Åtgärdsprogrammen är av varierande kvalitet. De mål som eleven ska nå hålls ofta på en mycket allmän nivå utan att anpassas till den enskilda eleven, till exempel "nå målen i årskurs 3". Vidare är det i vissa åtgärdsprogram ottydligt hur de uppsatta målen tar sikte på målen i läroplanen och kunskapskraven samt hur konkreta åtgärder från skolans sida är kopplade till de nationella målen. Exempelvis kan en åtgärd på individnivå beskrivas enligt följande: "arbeta vid dator oftare". Vissa av åtgärdsprogrammen anger inte hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

I samband med samtal med skolans personal framgår att på skolan finns elever som får studiehundledning på modersmålet. För dessa elever upprättas dock inga åtgärdsprogram. Eftersom studiehundledning är en form av särskilt stöd ska denna åtgärd dokumenteras, följas upp och utvärderas i ett åtgärdsprogram.

Sammanfattningsvis visar utredningen att det finns brister i Blackebergsskolans arbete med särskilt stöd. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

3 kap. 8-12 §§ skollagen, Lgr 11 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

Bedömning och betygssättning**Bedömning**

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Se till att omdömena i de skriftliga individuella utvecklingsplanerna avser elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven.

Motivering

Enligt skollagen ska läraren vid utvecklingssamtalet i en skriftlig utvecklingsplan ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i samtliga ämnen som eleven får undervisning i. Det finns möjlighet att undervisa ämnesövergripande i till exempel naturorienterande (NO) eller samhällsorienterande (SO) ämnen. Även vid en ämnesövergripande undervisning ska dock eleven få omdömen i varje enskilt ämne utifrån kunskapskraven. Undantag från detta är undervisningen i årskurserna 1–3 i grundskolan och same-skolan samt årskurserna 1–4 i specialskolan som har kunskapskrav för NO respektive SO.

Skolinspektionen har tagit del av skriftliga individuella utvecklingsplaner med omdömen från 2012 och 2013. Av dessa framgår att eleverna i årskurs 4 och 5 inte får skriftliga omdömen i varje enskilt ämne utan ges så kallade blockomdömen i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen.

Sammanfattningsvis visar utredningen att det finns brister inom området bedömning och betygssättning. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

10 kap. 13 § skollagen

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen**Bedömning**

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Se till att rektor fattar beslut om undervisning i svenska som andraspråk och att eleverna undervisas och bedöms utifrån den aktuella kursplanen för svenska som andraspråk.
- Se till att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.

- Se till att kvalitetsarbetet genomförs under medverkan av lärare, övrig personal och elever och att elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Motivering

Svenska som andraspråk

För utbildningen i grundskolan och fritidshemmet gäller en läroplan som utgår från bestämmelserna i skollagen och som anger dels utbildningens värdegrund och uppdrag, dels mål och riktlinjer för hur utbildningen ska bedrivas. Läroplanen innehåller även kursplaner som beskriver respektive ämnes syfte och centrala innehåll. Enligt skolförordningen ska undervisning i svenska som andraspråk anordnas om det behövs och i det fallet ersätter undervisningen i svenska som andraspråk undervisningen i svenska. Det är rektorn som beslutar om undervisning i svenska som andraspråk för en elev.

I intervju med skolans ledning framkommer att skolan inte har tydliga rutiner för att bedöma om en elev ska läsa svenska eller svenska som andraspråk. Detta resulterar i att bedömningen många gånger beror på enskilda lärares uppfattning. Både skolledning och lärare uttrycker att bedömningen om en elev ska läsa enligt kursplanen i svenska eller svenska som andraspråk är svår. Det är också oklart utifrån vilka kunskapskrav som eleverna bedöms. Enligt lärare läser eleverna ämnet svenska med sin ordinarie klass men de kan även under en avsatt tid i veckan få undervisning av lärare i svenska som andraspråk. Den tiden används ofta för att förbereda eleverna inför ett nytt arbetsområde i andra ämnen och kallas "stöd i svenska". Enligt elevhälsan kan eleverna få både "stöd i svenska" och läsa svenska som andraspråk samtidigt. Genomgående framstår det på skolan som otydligt vilken kursplan de elever som har stöd i svenska och får undervisning i svenska som andraspråk följer.

Svenska som andraspråk är ett eget ämne och undervisningen i svenska som andraspråk ska utgå från kursplanen i ämnet. Skolinspektionen vill understryka att det är viktigt att rektorn fattar beslut om undervisningen i svenska som andraspråk. Skolan behöver dessutom skaffa sig tydliga rutiner för att försäkra sig om att eleverna läser enligt den kursplan som bäst tillgodoser deras möjlighet att utveckla sin språkliga förmåga, att dessa beslut fattas på likvärdiga grunder samt att de elever som får undervisning i svenska som andraspråk också bedöms enligt den kursplanen.

Det systematiska kvalitetsarbetet

Enligt skollagen är det rektorns ansvar att se till att det på skolenhetsnivå bedrivs ett systematiskt och kontinuerligt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen och att detta arbete dokumenteras.

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

Enligt Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet (SKOLFS 2012:98) bör rektorn se till att dokumentationen av kvalitetsarbetet är tillräckligt för att ligga till grund för analys och beslut på enhetsnivå om prioriteringar av utvecklingsinsatser, skapa rutiner och former för dokumentation som är effektiva och ändamålsenliga för enhetens kvalitetsarbete, samt sträva efter att dokumentationen ger en samlad bild av utbildningens kvalitet inom enheten. Vidare bör rektorn ange i planeringen av verksamheten de förutsättningar som behövs för att genomföra utvecklingsinsatser samt se till att verksamheten genomförs utifrån den genomförda planeringen.

Vidare framgår av Skolverkets allmänna råd att rektorn tillsammans med personalen och utifrån uppföljningen ska analysera vad i enhetens verksamhet som påverkar och orsakar resultaten och måluppfyllelsen.

Av skolans kvalitetsredovisning och intervjun med skolans rektor framgår att det bedrivs ett kvalitetsarbete på skolan där bland annat undervisning och resultat följs upp och utvärderas till viss del. Rektorn beskriver utvecklingsområden som skolan behöver arbeta vidare med. Vid tillsynen framkommer att skolan följer upp elevernas kunskapsresultat på individ- och klassnivå, däremot saknar skolan en samlad bild av elevernas resultat i de årskurser där det finns nationella kunskapskrav. Vidare noterar Skolinspektionen att den bedömning som skolan gjort gällande andel elever som bedömdes nå kunskapskraven i svenska och matematik år 2012 skiljer sig markant från andel elever som nått kravnivån i de nationella ämnesproven. Vårterminen 2012 bedömde skolan att 73 procent av eleverna nådde kunskapskraven i svenska, medan resultatet på de nationella ämnesproven blev 36 procent. Diskrepansen mellan skolans bedömning och resultat på nationella prov har inte följts upp på skolan och skolans ledning har inte heller någon förklaring till skillnaden. Lärare på skolan uppger vid intervjuer att de har deltagit i diskussioner gällande skolans statistik, men att diskussionerna inte har resulterat i konkreta förändringar och att de känner sig ensamma i sitt arbete.

I intervju uppger lärarna att de inte har haft någon aktiv medverkan i utarbetandet av skolans plan mot kränkande behandling och personal på fritidshemmet ger vid intervjuer uttryck för att de inte känner sig delaktiga i skolans kvalitetsarbete, främst på grund av tidsbrist. De uppger att de inte är med i processen för kvalitetsarbetet, men att de får ta del av utarbetade dokument och kommentera dessa. Skolinspektionen vill påpeka vikten av att samtliga verksamhetsformer vid skolan inkluderas i kvalitetsarbetet. Således måste även verksamhet i fritidshemmet bättre följas upp och utvärderas utifrån de nationella målen. Skolledningen tillstår att kvalitetsarbetet behöver förbättras och

ledningen håller bland annat på att utarbeta ett så kallat årshjul för olika områden i läroplanen i syfte att strukturera kvalitetsarbetet.

Sammanfattningsvis visar utredningen att rektorn inte fattar beslut om undervisning i svenska som andra språk. Vidare finns det brister i skolans systematiska kvalitetsarbete. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristerna.

Författning

4 kap. 4-5 §§ skollagen, 10 kap. 4 § skollagen, 5 kap. 14 § skolförordningen, Lgr 11 punkt 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärd/åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro.

- Se till att det finns tillgång till kurator som arbetar förebyggande och hälsofrämjande.

Motivering

Av skollagen framgår att det för eleverna i förskoleklass och grundskola ska finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande, och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Blackebergsskolans elevhälsa består av en skolsköterska (anställd på 60 procent av en heltidstjänst), en specialpedagog (100 procent), en psykolog (20 procent) och en skolläkare (en dag i månaden). Vid samtal med skolans rektor framgår att skolan även har tillgång till en kurator via Bromma resurscentrum.

Rektorn uppger i intervju att skolan inte har varit i behov av att ta in kuratorn, utan att behoven har täckts med hjälp av skolpsykologen. Vid intervju med lärare och elevhälsa ger båda grupper uttryck för att en kurator är behövlig på skolan. Elevhälsans representanter uppger att skolpsykologens och skolsköterskans kunskaper har använts för uppgifter som faller inom en kurators kompetensområde, men att dessa inte har samma uppdrag och förhållningssätt som en kurator och inte heller den psykosociala kunskap som motsvarar en kurators. Mot bakgrund av de konflikter som förekommer mellan elever, som

bland annat handlar om konflikter som uppstår under fritid och som tas med till skolan, uppger elevhälsan att en kurator skulle kunna ha en central funktion. Rektorn tillstår i intervjun att personalen på skolan för kontinuerliga diskussioner med elever men att kurators kompetens förmodligen skulle gynna det hälsofrämjande och förebyggande arbetet.

Utredningen visar att elever på Blackebergsskolan saknar tillgång till kurator för det förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

2 kap. 25 § skollagen

På Skolinspektionens vägnar

Ulrika Palm
Beslutsfattare

Renata Grelak
Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla verksamheter och hos alla huvudmän. Tillsynen fokuserar på faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevers möjligheter att nå målen för verksamheten. Tillsynen inriktas mot tre huvudområden: Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt. För enskilda huvudmän granskas även huvudmannaskap och godkännande.

Tillsynen av förskola, fritidshem och vuxenutbildning i en kommun är inriktad på hur kommunen tar sitt ansvar för verksamheten. I de fall fritidshem finns vid fristående skolor ingår de i tillsynen av skolenheten. Förskolor som drivs av enskilda huvudmän har fått sitt tillstånd av kommunen och det är därmed kommunen som har ansvaret för tillsyn av dessa.

Alla skolenheter besöks vid tillsynen. Vid den tredjedel av skolorna där Skolinspektionen bedömer att det är lägre risk för problem och brister granskas färre delområden och besöken görs under en halv dag. Övriga skolenheter granskas inom samtliga bedömningspunkter och under flera dagar.

Tillsynen grundar sig på dokument som exempelvis plan mot kränkande behandling, kunskapsresultat och annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, besök i skolenheter och intervjuer. Oavsett tillsynsform ger Skolinspektionens granskning inte någon heltäckande bild av verksamheten utan ska ses som en bild vid det aktuella granskningstillfället inom de områden som ingår i tillsynen.

Efter tillsynen redovisas Skolinspektionens bedömningar i ett beslut. Redovisningen görs i form av avvikelserapportering vilket innebär att det endast är de bedömningspunkter där det förekommer brister som beskrivs i beslutet. För kommuner bedöms även ansvarstagandet som helhet för den utbildning kommunen bedriver. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits i för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan flera besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion.